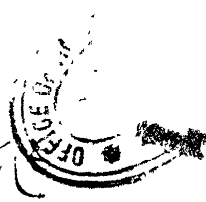

శ్రీ రామచంద్రాయనమః ॥

కపోతవాక్యము.

క. శ్రీకర శ్రీవరభక్తప
శ్రీకర శంకరవిరించి సేవితపద
శ్రీకర రిపుభీకరకరు
ణాకర ఫలదనుజశిక్షణాంబుజనయనా.

వ. అవధరింపుము శ్రోత్రియహంసవంశపయఃపారావా
రరాకాసుధాకరుండగు రామచంద్రమహీకాంతుం డ
యిన సకలమహాపురుషులగురు వాల్మీకి మహామునిచే రచితం
బైనయుద్ధకాండంబునందు గ్రీగ్రీకృతమగును
గ్రీకృతవద్ధకాండమున సంధినా గ్రీసమునంగనిమునప
గవాసితపుంరైనయారిశ్రీసునించుపంపగుంగాని
యూపదించు టుచితంబగునేయునని విననప్పు, పూర్వ
కాలంబున నెఱుక నెఱుంగనియొక యెఱుకమిగుల
నాకోనివచ్చిసంగమంగోని శత్రుత్వంబుపోవంగమి
త్రత్వంబునం గపోతమిథునంబు బడి మోహకారం
బొసరించెంగాన, మాసప్పుడు గాంచుమగదే.
ఇతండసనంత, సకలలోక విహారిపుండగు రాన
బుంటు రెండుకాళ్లైనప్పుడుగాదిన, నదినావత్రి

నయగుచెరుంగవే; యిక వేయునేటికి, శరణాగ
తుండు గావున విద్వేషద్విషణుండగు నవ్విభీషణుని
రక్షించెదనని నయ్యినతనయుం డిట్లనియె.

క. విపినములోపల దిరిగెడు, కపులము చపలాత్మ
కులము కరుణానిధినే, నపరాధినైతి నెటువలె, నుప
కారము జేసెపక్షులుర్వీనాథా. ౩

క. ఘోరాటవిలో బక్షులు, గారవమున నెఱుకు నె
ట్లు గాచెను దానిన్ శ్రీరామ దెలుపుమనుట
యు. నారాముడు దెలుపజొచ్చె నర్కజు
తోడన్. ౪

క. ఓనుహిమవంతము చేరువ, నానరగ నుపమింప
రానియుగ్రాటవిలో, ఘనవటవృక్షముగలద
ు, ననవరతము రెండుపక్షులచ్చట నుండెన్.

చ. ఎనయగ నొక్కనాడెఱుకు నెంతయుదూర
ము వేటబోయిచా, ఘనమగు మాంసముల్
ఖగమృగంబులు గైకొనిమత్తిక్రిందుగా, జన
వడిబోరె పక్షులు నిషాదునిజూచివిషాదమొం
దుచుం, ఘనవపిమందిరంబునకు బంధురగంధ
వహాంబుకంబుపుడిన్. ౬

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విహగంబులు మహోభయంబు నంబొఱ నేపారం జూచి, యవ్వేటకాఁడు తనమ నంబున. 3

క. ఈమాంసంబీపక్షుల, నీనాటికి గొంచుఁబోయి యేనింటికడన్, క్షేమముగ మెసఁగి నేకుమ, జా మున రాపలయునిటను సంరంభసన్మతిన్. ౮

వ. అని విచారించుచున్నంతలోన. ౯

చ. కలయఁగ దామరల్ విరియ గల్వలువాడఁగఁ గాంతినెంతయుం, జెలువగు హేమ కుంభమునకో బెందిన చేకురు కంటుచానయో, పొలుపగు బద్ధ రాగమునకో పొందుగ మించెన పున్యాకో యనన్, న్నిలజెలువొంద భానుఁడుదయించె ఘనద్యుతినిం డెదిక్కులన్. ౧౦

వ. ఈప్రకారంబున· ౧౧

క. ఇనుఁడుదయించినఁ బక్షులు జనియెన్ మఱిమతకోఱకు జయ్యనసంతన్, మునుకొని యెఱుకావృక్షము, గనుగొనిడగ్గఱకువచ్చి కడుమదపలుకన్. ౧౨

వ. ఇట్లు గనియంజనునెంచి తాను గొ...

యుదరోలయు జిన గ్రుంబు సత్రియుపుక్రిందం బె
ట్టి యవ్వటవృక్షంబుమీది కెక్క సమకట్టి. ౧౪

క. ఊరులుగొనియమ్మహీజము, నురువడితోనెక్క
యప్పు డురులంగూర్చెన్, పరుసంగ్రమ్ముల వెలు
ప్రస [illegible] విగయొరును చెట్టు [illegible] డెన్

వ. అంత [illegible]. ౧౫

సీ. [illegible]
ల, [illegible], యుం
[illegible]
[illegible]. ౧౬

సీ. [illegible] గాక్రాని యుం
తయు [illegible] హై, తళతళ దిక్కులన్ [illegible]
[illegible] బెక్కుటిల్లగా; [illegible]
[illegible] యె మొందినుంచు
[illegible] వేగము [illegible]
యున్న మట్టికిన్. ౧౭

సీ. పారియుట్లు గొమ్మపై ప్రాలి పతిరాక, కెదురు
చూచుచుండె [illegible], [illegible]
[illegible]

సుఖంబుమిగెఁ. ౧౮

వ. ఇట్లు. ౧౯

క. ఉరులందగిలిన పక్షిని, బెరవొందఁగ దిగిచి మి
గులవేడుకతో న, య్యోజికమూలిపెట్టెం, జి
ప్తతరముగ నపుడు పెద్దచిక్కముకోనన్. ౨౦

వ. ఇట్లు పట్టితెచ్చి చిక్కంబులో బదిలంబుగాఁ బె
ట్టి రెండవపక్షి నురులొడ్డ నుద్యోగించునెడ న
తిదారుణంబై నవర్షంబుకుండ గుమ్మరించినభం
గింబాములు నేలాడఁగట్టి నట్లుం గురియ న
వ్వానచే నయ్యోధుని తడిసి కాలుం జెయ్యా
డ నేరక నరంబులుగ్గువట్టి వడవడవడంకుచు న
వ్వటవృక్షంబు క్రిందటం బడియున్నంత న
గకపోతంబువచ్చి తనమందిరద్వారంబున ను
నుపంగొడగానక ఖ్షణంబున దలపోసి యిట్లి
నియె. ౨౧

క. నేనిటువచ్చిన వేడుక, మానినినా కెదురువచ్చు
మనముతలరంగాఁ గానగ రాదటు నాయెనొ,
నేనెటు వెదుకంగఁ బోదు నెక్కడఁ జొత్తున్.

వ. అని చింతించియు, గొంకొరలు వృక్షంబులన్ని

యుం గలయు గృహస్థితానుజ బృందంబులం
బరామర్శించి తానున్న మఱికొమ్మ చుట్టుం ది
రిగివచ్చి, కొమ్మరో, పుత్రికొమ్మరో నాముద్దు
గుమ్మరో యని రమ్మని పిలుచు, చూచుచు పారు
చు నలసి సొలసి జాలిందూలి యిట్లని వగవం
దొడంగె. ౨౩

సీ. నను బాసియెన్నడు నాతిపో నెఱుగని దెందు
బోయున్నదో యిందువదన, యెంతదవ్వేగె
నో యేలరాకున్నదో త్రోవయెఱుంగదో తో
డు లేక, వర్షంబు కతమున వణకుచు నెచ్చో
ట రాలేకయుండెనో రమణిభీతి, దెప్పుడా
గాన కేతెరవున జిక్కెనో దగ్గరనుజూచి దా
గినదియొ, యెందువెదకిన బొడగాన దింతి
యిపుడు, పెద్దకాలంబు నిమ్మరి బ్రేమతోడ,
నాశ్రమము జేసియుంటిని యతివగూడి, చెన
టి దైవంబు తుద నెంత చేసె నకటా. ౨౪

క. పతిలేని విభవమేటికి, పతిలేని గృహంబు లేల
సంపదలేలా, పతిలేని సుతులు నేటికి, పతిగల్గిన
పతికి సకలసౌఖ్యము గల్గున్. ౨౫

సీ. పణతిపా మృదువైన ఫల వృక్షములయందు
బొదలుచు దనమేను బొందజేర్చు, గలలోన
నైనను గపటమెఱుంగదు మాఱుత్తరంబీదు మ
గువనాకు, వనఘగంబులతోడవాదులాడగబో
దు నిమిషంబుననుబాసి నిలువలేదు, కడకంటి
నైనను గనుగొనబోదన్య పురుషుల దిక్కున
బుణ్యాచరిత, ప్రాణనాయక నాయభిమాన
ధనము, వినుతగుణవతి యతిసాధ్వి విమల క
మల, నయనబంధుర దివ్యసుందరి లతాంగి,
మానవతినాకు నెన్ని జన్మములగలుగు. ౨౬

సీ. సర్వంబుగల్గిన సతిలేనిపురుషుండు నిర్వాహము
తిజూడ నిష్ఫలంబు, నాదరంబున గూతురనుది
నంబు నుక్రుషశాంతిజేయగమాత సారసాక్షి,
దుఃఖంబుమాన్ప నుద్ధతగతిని జెప్ప సంసారజ
లధికి సఖియదెప్ప, పరమమిత్రము పాపభయ
ములు దొలగింప మతిజెప్పుచోటను మంత్రిమా
ది కూర్చుచోట భాగ్రతకువలయదళనేత్రి, త
నదుపనులు సేయ దరుణిదాసి; భావజాత కేళి
నొనగినచో వేశ్యాంగనసుసుద్ధరింపజెలియగాదె.

సీ. వివిధార్థములు గూర్చి విభవంబు నొందింప గో
పంబుమానంగ గూడితిరుగ ధర్మమార్జింపంగ
దరుణులబోషింపగా మిత్రఫలములగతులదెలు
ప గూడిరమింపంగ వేడుక ప్రుట్టింపగాని త్రో
వలయంచు గాదనంగ మధురోక్తిహితవుగా
మాటలు వినిపింప పుణ్యంబు జేయుంగ బుద్ధిజె
ప్ప నిలజతుర్విధపురుషార్థములకుజాల మూల
మనుకూలముగు కాంత ముక్తికాంత, కలుగ నేర
దు కులకాంతవలన సుతుల గానకున్నంగ గ
ల్గనైన గానితనకు. ౨౮

క. కులసతిని బాసియిప్పుడు నిలువంగాజాల వో
కటనిమిషమునాకున్, నెలయయ్యె దినము తలవగ
నలినాయత నేత్రి బాయుమా బ్రతుకేలా. ౨౯

గీ. చల్లచూపుల నింతిని చక్కదనము ముద్దుగు
గుల్కెడు పలుకు నీముద్దుమోము కన్నులారంగ
మజీహాడ గలిగెనేని వసుధలో నది భాగ్య వశ
ముగాదె. 30

గీ. ఎడబడనున్నావో పల్కదేయుంటివేమి కోప
మా నిన్ను నేమంటి కోమలాంగి రాగజేయుదు న

లచ్చి రాజ్యలక్ష్మి కలికి ముద్దుల గుమ్మ బంగారు
బొమ్మ. ౩౧

వ. అనిమంత్రియును సామ్రాజ్యంబు లేనిగిరియును, చం
ద్రుండు లేని రాత్రియును, గోపాలుఁడు లేని గోబృంద
యును రాజు లేని రాష్ట్రంబును మంత్రి లేని రాజ్యం
బును, మంత్రులు లేని సంపదయును బతి లేని సతిసౌంద
ర్యంబును పతి లేని గృహంబును, సౌఖ్యంబు లేని సం
సారంబును గురువు లేని విద్యయును నిష్ఫలంబని
యిట్లనేక ప్రకారంబుల నప్పక్షినాథుండు విలపించు
చుండెనంత నప్పుడా రోదనంబు విని యొక్క వృక్షంబులో
నున్న కపోతనాయిక తన ప్రాణనాథున కిట్లనియె.

ఉ. వినుమా చెప్పెద ప్రాణనాథ యిక నీవింతేల
జాలింబడన్, నను నీవే మురుల్కొన్న యియ్యెడకు
సానందంబున నైనపక్షి నాగనుంజిక్కుటోన జిక్కె
క్కాని పోసున్నాఁడు మిద్వారలై, తన ఘాతంబున ప్రా
యు సద్యుజుని ప్రార్థింపగా శక్యమే. ౩౨

క. ఎనసియొక కీడుబుంగక, మనుహాంయిగ మంటి
మిపటు ముష్టియుగాలం బును వినుము వైవమింతటు,
మ్మ బంగా యింగి తే నమునగరేగా. ౩౩

వ. అనిసంగపోతికగపోతంబిట్లనియె. ౩౫

ఆ. నిలువలేను నేనునిమిషంబు నినుబాసి, యెంత
జేసినెఱుక నెఱుకమాలి, పక్షియనిక్రూరలేని సకల సౌ
ఖ్యములేల నాకుమేలయింక బ్రదుకసాధ్వి. ౩౬

వ. అని యుష్ణపాంగ ఫుంగప్రుందత్యంత చింతా
క్రాంత స్వాంతుండై మూర్ఛపడియుండె నంతట నా
స సమయమునాయుష మేతంబగు నష్టాంగయున హా
సఖంబుదీగ వడవడవడంకుచు నన్ని మూర్ఛుండు వినా
డించుచు చెల్లచెల్లగాలేచి యుత్క్రమించు నిలిచికొ
మ్మునన్న యుక్కపోతంబు నుద్దేశించి. ౩౭

క. నాతిష్ఠగాదికాప్రక, పోతమునకరిణాధికాయుచున్
గపోపోనగం, నాతికమేటికీరాత్రక, నిటిహాసుమ
త్రనిన్న నేనికనన్నున్. ౩౮

వ. అని యూరకుంతయు మహాకోపంబునం బలికి
న న్నని నిరాశాపరుండయి తన్ను గావ న్నటిదికృతే
మిం జేసి మిగుల వగలంబొగులుచు పక్కరాతుండు
శీతాధిక్యంబున నంగుడుచకుంబు రాదక నేలంబడి మూ
లుగుచుండె నంత త్రానింపుంపలి దయారసంబున న
యుగ్గంగనా విహంగంబు బహుగవిహాంగంబుతో నతి

విషయంబున నిల్చెనియె. ౩౯

క. ధరపూర్వకృతము దప్పదు, పురహరుడును గ
మలభవుని పునుకం గుడిచెన్, మరి మనుజాతెంత వా
రలు, వరయగ నేనెంత దాస నైన నుపిసుమా. ౪౦

లయగ్రాహి. లీలనొయి గ్రాలుచును గాలఘన
జాలములు నేలయును నింగియును బోలగ నరాకన్,
వ్యాళములు వెలిచిన లీలనడిగాలి వడిజాలి గాలుప
న్నైరయ మెలిమిగ వాసన్, జాలముగా గురియుజా
లిపడి నెన్నైలుకుమాలుగను గిరిపలి నేలనిటు ద్రా
తె, న్నైలపగ బూనుటిని జాలు నిని కాలికిని మేలుపగ
జేయగ నసేలు నగరాన్, ౪౧

క. పణకుముచికి నేత్రిని, గనుచునుబం చెనుచు
దచ్చి కాయత్యాక తేమ, క్షణమున నిక్షణమున ను, త్రు
ణుతగతిం బోవపయ్య పాగిలికి తగన్. ౪౨

క. తనుజంప వచ్చినాడని మనమున గోసలు
మానిమున్న నతోడం, జనియున్న దచ్చి వేగమె, ఘన
తరమతి బోప్రమిత్రని గారుణ్యానిధే. ౪౩

క. అనిపలు పనితిమాటలు, వినితన కరణములు
మాస్కృత ప్రస్తుతియుమాటిన్ మనదాపనిల్లిన తగిన, ఘు

నమూహకం బెలిసి మోదకలితుండయ్యెన్. ౪౪

వ. అంత్త నాశకుంతకాంతుం డత్యంత సంతోషధు
ఋరుండవ నసతికి సఖిగారంబార నిట్లనియె. ౪౫

క. తనుఁజంపలేక యిప్పుడు, తనసతినిం బట్టిచంప
దలచినవానిం గనిపంపవలె హుటాహుటి, గొన
కొని యెట్లయిన గావఁగూడదు తరుణీ. ౪౬

సీ. మనమున వాక్కున మహిమండలంబులోన
నితని కెన్నఁడు నెగ్గుసేయ, నరులకు జొరరాని సురు
తరాటవిలోన నీవృక్షమై మనమిద్దఱము సుఖలీల
నుండంగ సుదతి రో మృత్యువై యీకిరాతుం డిటకే
లవచ్చె, వచ్చెనుగాకేమి వనజాక్షి దయలేక యీరా
కేటికి గూటిసురులుదీర్చె, నిన్ను బట్టిజంప నెరిజూచి
యిద్దరి, జాయజేసినట్టిపావకము, గావుమనుచు నే
ల కమలాక్షి బలికెదు, చావనిమ్ము వీనిగావనేల. ౪౭

వ. అనిన నంజికరముఁబోనున్న కపోతి యిట్లనియె.

క. బిఱునుతనముడిగి శత్రుం, దలఁచంగాఁగావుమ
నుచు నతిదీనతతో, శరణంబు వేడినను దా, బఱువడి
రక్షించుటధిక పౌరుషమనఘా. ౪౮

సీ. ఆపన్నులైనట్టి యన్యనాథుల మేతగోరుచు

నున్నట్టి గోగణంబు, బహింసఁ బూనెడు బరమోప
కారిని సాచారవంతుఁడైనట్టి ద్విజుని, నాకొన్న వాత
లకతిపిత్రమోక్షులుపల్కి యన్నంబుఁబెట్టిన యట్టిఘ
నుని, శత్రుఁడైననువచ్చి శరణంబు వేఁడినఁ దతనిరక్షిం
చుట యధికపుణ్య' మనిరి గావున నాగ్రహంబుల్లు
మాని, కరుణతోడుత నెఱుకను గావుమయ్య, యిం
దుఁ జేగల్గునీకును నిహపరంబు, బాహినాయక న
మ్మి నాపలుకువినుము. ౫౦

వ. అనిన గపోతంబిట్లనియె. ౫౧

సీ. పచ్చకర్పూరంబు పాదుగా నొనరించి ముద
మొప్ప వెల్లుల్లి మొలకబెట్టి, పన్నీరుబోయుచు బరు
వడిబెంచిన బూనిదుర్గంధంబు మాననట్లు, నీపాప
కర్మునిదీపింపనుపకార మెంతయుజేసిన నేమిగ
ల్గు, మంచిగుణంబులు మాటికిగల్గునె యెంచదుర్గు
ణములు హెచ్చుగాక, మనలబట్టిజంప మదిలోనద
లచిన జెలగిదైవమిట్లు జేసెనీని, గరుణతోడ నింక
గావుమటంచును, బల్కనీకుదగునె పద్మనయన. ౫౨

వ. అదియునుంగాక. ౫౩

మత్తకోకిల. చాలపాడుగజేసి తేనియ శర్కరన్

మఱితంబుగా, నేలపోయుచు వేసవిస్త్రోను నుదయ్య
మొప్పగనంతటన్, చాలమేలుగు పాలుబోసిన భాగ్య
నేర్పను చేదుమే, త్రేలుదుష్టుని గౌరవమంటిని మేలు జే
సిన మేలశే. ౫౪

గీ. పాముకానలకును బాలుబాలగబోసి, పెద్దత
ఱవుభక్తిబెంచనేని, ఫణులకోరలందు బాయు నే విషము
ట్లు నెంత మేలుదోపిహాయే విఱయొఱుగు. ౫౫

వ. అని మఱియు యిట్లనియె. ౫౬

క. శునకంబు కాలుగఱచిన, గనుగొని నుఱిదాని
కాలుగఱువందగునే, చెనకెఱుకు నెఱుక మాలిన
వినుమా నీమంచితనము విడువందగునే. ౫౭

వ. అని మఱియు నిట్లనియె. ౫౮

శా. ఏలా మాటలు చేయు నింక నధిపా యే పారని
ష్వేదెదన్ జాలానొచ్చిన యీనిషాదుగరుణన్ సం
జీవితుం జేయవే యాలస్యంబొనరింపబోక ధరలో
పాసక్తితో నంతయున్, బోలంగాచిన దివ్యలోక మిల
నుద్వేగంబునీక బ్రోచెన్. ౫౯

వ. అనినం గపోతికి గపోతమిట్లనియె. ౬౦

ఉ. అనయముదెచ్చి యీనరకులాక్షము దేహము

శోకుదీర్చినా స్వనియెడునిన్ను గొంచుమఱిజయ్యాన
సింటికిఁజాతు క్రూరుఁడై, దనునుఁబిబోలె ఘోరదురిత
స్ఫుటవ్యాతుక్కటిపోతక్కటుంబు న చ్చైనటికి మేలు
సేయుమనిజెప్పగనేటికినీకుభామినీ. ౬౧

వ. అనినం గపోతంబున కక్కపోతి యిట్లనియె.

చ. విను మొకడేగ వెంబడిని వేగ మెపాఱ గపో
తమంతయున్, మనమున భీతినొంది శిబిమాటున కే
గమహీశ కావవే, యనిన గువ్వకైతన సముంచిత దే
హాప్తమాంసఖండముల్ ఘనముగగోసి డేగకిడి గ్రై
కొనిగువ్వను గాచెదయ్యనన్. ౬౩

వ. అదియునుం గాక తొల్లియనేక మహానుభావులుదమతమ మేనిచర్మంబు లొలిపించి యిచ్చిఖ్యాతింబొందిరిగావున నీవియొఱుకును రక్షించియిహపరసాదకంబైన శ్రేయోవృద్ధినొందుమనిన నట్లగాక యనుచుం గపోతంబు భక్తిమార్గంబునం బోటిలోపలమండుచున్న యగ్నిం జేరంబోయి కొంతం గాలియు గొంతం గాలకయున్న కొఱవిని తనతుండంబునం గఱచికొనితెచ్చి శుష్కకాష్ఠంబులు ఫోగుగాబెట్టి యనలంబు బ్రజ్వరిల్లం జేసె నవ్వలను

వైశ్వానర శిఖాభాగ సమూహంబులయ్యెఱుకువాని
శరీరంబున సోకిన నరంబులకఱకువదలి
వణకు దీరిదేహంబు తెలిసినొండె. ౬౪

చ. సోకెడుమంటచేత నతిసొంపుగ దేహముగా
చి కాచియా, కాకను జీవమొందియు దగంగ గిరా
తుడు పక్షికిట్లనుం, జీకటబాపి క్రమ్మఱసజీవితు జేసిన
పక్షినాథనే నాకటజిక్కినాడనిక నన్నముబెట్టుము
నీవునాపుడున్. ౬౫

క. అడవుల గొండలయందును, సుడుపక యేరు
కొనితినుచునుండెడిమాకుం గడుపులుగాడెలుగావే
యెడపకయన్నంబునెఱుక యెక్కడ దొరకున్ ॥
౬౬ ॥ అనిని నవ్వేటకాడు మఱల నిట్లనియె ॥ ౬౭ ॥
క ॥ ఆకటికివెఱచికన్నులు । జీకటిగదియంగ దొడ
గె జిక్కితినిపుడున్ । వీకచెడివిడుతుప్రాణము । బో
కంతటికుడుపుబెట్టి బ్రోవుమునన్నున్ ॥ ౬౮ ॥ వ ॥ అ
నిన గపోతం బయ్యెఱుకువానితో నిట్లనియె ॥ ౬౯ ॥
క ॥ వినుమోయెఱుకా జెప్పెద । నొనరగమదివెఱపు
మాని యురుతరలీల । న్ననుభక్షింపుమటంచని ।
యనలముఁజొచ్చి ప్రాణమప్పుడువిడిచెన్ ॥ ౭౦ ॥ గీ॥

పడినపక్షిఁ జూచి ప్రాణంబు జల్లన నధికమూర్ఛ నొం
దియపుడు దెలిసి పట్టితెచ్చినట్టి పక్షి నవీక్షించె క
రుణతోడ నెరుకు కలుషముడిగి ॥ ౭౧ ॥ వ॥ ఇట్లు ॥
చ॥ చిక్కియులోన బిట్టుగని చిత్తములో దయబుట్టి
నిట్లనుం । జిక్కఁగ నిన్ను బట్టి మఱిచాలగ పాపము గ
ట్టికొంటిని । వెక్కసమైన వేగముగ నేగుము నిన్నొస
తున్ ఖగంబులన్ । నిక్కువమూరగాఁగలసి నెమ్మది
నుండుము సమ్ముదంబునన్ ॥ వ॥ అనిన నక్కపోతి
యెఱుకువానితో నిట్లనియె ॥ సీ॥ పక్షులు నా కేలప్ర
కృతిబాంధవులేల రక్షింపఁబతిలేని రాజ్యమేల । బతు
కేలసుఖమేల బతికింపఁదనకును జగతిలో నిష్ఫలజన్మ
మేల । పెండ్లిండ్లనోములు పేరంటములయందు విధవ
లబలలు వచ్చు వేయునేల । బాహ్యవేళలయందు బంధు
వులు మేలొల్లని తొలుత జూడరుమహాదోషమనుచు
గమనంబువేళలగనుగొనవారికి బోయిన పసులై
మిపోంచుగావు । యెంతగలిగియున్న నీడువారంద
రు మాతలువిటుతురు ప్రీతిమాలి । చుట్టములు జూత్తు
రెంతైన జుల్కగాను । మాటతెరుగని చిన్నారిపోటినై
న । గానపుంఖాధియుని గెడుకంటె వేగ । నగ్ని బడమే
లు తలపోయనతివలకును ॥ క॥ విడిచెడ వేని పయా
మతి । గష్టపడి విడువఁ బ్రజు మదీను కడ కేగియునే । వి
డిచెడ ప్రాణము విభుతో । నెడ సేయక నుతువకుండ
నిప్పుడగానియున్ ॥ వ॥ అనిన నమ్మృగకు తనము

బున నాశ్చర్యంబునొంది చలంబునంబట్టినేనధికపా
తకుండనైతినని కొంతజంతించి యెకర్కడ్కికైన బ్రతు
కబొమ్మనుచు జికర్కంబులోనున్న కపోతిని విడిచి ॥
పెట్టెనంత ॥ క ॥ విడిచిన వెడలికపోతియు । కడువే
డుకతోడ విభునికడ కేగియు । బడిబడివడివడినడ
నడ । నెడపక ధైర్యంబుబూని యెంతయుభక్తిన్

మాలిని ॥ భరితసుజనయోగాభామినీవామభాగా
స్ఫురితగగనవేశాభూరికారుణ్యదేశా । సురుచిరమ
తిపాత్రా సూర్యచంద్రాగ్ని నేత్రా ॥ వ ॥ అని యిష్ట
దేవతా ప్రార్థనంబు జేసి మఱియును ॥ చ ॥ హరిహ
రవాగధీశులను నర్కనిజంపుగ్రీనినత్తమాపులన్ । నె
రయగదల్లి దండ్రులను నిర్కవమారభజించి మ్రొ
క్కుచు న్నిరువున బ్రాణనాయకుని నిమ్ముగనెమ్మది
నొప్పనిల్పితానరయకగౌరినోచివడినద్భుతవైఖరి
నగ్నిబొబడెన్ ॥
వ ॥ ఇవ్విధంబున ॥ క ॥ మతిదలకకమఱీసతినిజ
పతిదలచుచుపరమభక్తిబావకశిఖలం ।దతిముదమున
వడిజొచ్చెను । బతిగానక దిగులుచికొనుచు బ్రాణముని
డిచెన్ ॥ వ ॥ ఇట్లువ్విహంగమిథునంబు నగ్ని లోనంబ
డి ప్రాణంబులు విడిచిన నయ్యెఱుక పరిమితంబైన
యద్భుతంబునొంది యజ్ఞానంబువిడిచి సుజ్ఞానంబు
కొని తననుమానంబునం గడువితర్కించి యిట్లని

రియె ॥ ఉ॥ ఎన్నడురానికారడవి కేటికివచ్చితి వత్తు
గాక నా। కెనఁడుగానరానిగుణకీర్తులు తోడుత
నున్న పక్షులన్। బన్నగబట్టిచంపితిని పాపముగట్టి
తినేడుదైవమాయెన్నగరానిదుష్కృతము నేగతిబా
యగనేర్తునకట్టా॥ సీ॥ తనుజంపవచ్చినాడనిత
లంచకమదిదయగల్గి యీపక్షిధర్మబుద్ధి నసుజా
చిహర్షంబునసుజాల గికుట్టనవినయంబుగాబాి
ణివిభునితోడ। ననలంబు దెమ్మన్నదగాకయనియ
గిఁ శీఘ్రంబుగాదెచ్చి సీతుమాని। యాకటజికిట్టనే
నాహారమడుగంగ మరిమాకునసఁంబు దొరకదను
చు। దన్నుఁదినమనియగిఁలో దానుబడిన। బక్షివె
డలియు వేగంబ బతినిగూడి। సహగమనమాచరిం
చె నిశ్చయముగాగ। జెలగినా దేహమిప్పుడురక్షిం
పనేల। విడిచెదను బ్రాణమిప్పుడు వీనితోడ॥ వ॥ అ
ని దేవాదిదేవుండగు నమ్మహాదేవునుద్దేశించి॥ క॥ పు
రహర శంకరయీశ్వర। గరళగళదయాపయోధి
గౌరీరమణా। హరసర్వేశ్వరయనుచును దిరముగ
నయ్యేబుకువాడుదృఢ నిశ్చయుడై॥ గీ॥ ఇట్టికష్ట
మైన యీబ్రతుకేలని। కరము మెఱయ శుష్కకా
ష్టచయము। బోగ్రుపెట్టియట్టి భూరితరాగ్నిలో।
బడియె నెరుకువాడు పరమభక్తి॥ ౨౯॥ వ॥ ఇట్లయ్యె

నకు జేరితని శ్రీరామచంద్రుండు సుగ్రీవునితో జెప్పినవిని పరమహాసనమేతుండయ్యె. క॥ జలనిధులు జంద్రసూర్యులు। గులగిరులును రాముకథలు గుంభినిమీదన్। గలకాలమునీకథవర్ధిల్లుచుండుఁబ్రకాశమానదాక్షతరలీలన్॥ ౯౧

మాలినీవృత్తము.

విమలకమలనేత్రా విశ్వవిఖ్యాతసూత్రా।
కమలకరసుమిత్రా కంధరశ్యామగాత్రా।
సమరవిజయశీలా సర్వలోకైకపాలా।
భీమభీమరకాళీ పాహిమాందేవపాళీ॥ ౯౨

సీ॥ ఇవ్వసుంధరయందు నిండారియశఃప్రయ్యా
యను భాగవతశిఖామణి గలండు।
అమ్మహామహునకు నగ్రసూనుండయిన
కోనయ్యబహుకళాకోవిదుండు।
స్వవైష్ణవోత్తమునందుదయించిన
వరహాలుసుగుణాలవాలు డరయ।
నతనిపుత్రుండు గోనయనామధేయుండు
దనపిన్నతండ్రి తాతయ్యసూరి।
నందనాగ్రేసరుడుజగన్నాధయార్య।
ననుమతముచేగపోతవాకయమునుపూరవ।
కవిరచితమయిన యమ్మహాకావ్యమందు।
తప్పుపిక్షింప మజిదిద్దె నొప్పిడఘుగ॥